د اتمانخېلو جغرافيه.

جغرافيه د ځايونو مطالعه او د خلکو او دوي چاپيريال ترمنځه اړيکې دي. جغرافيه هغه ساينس دي چې د مځکې د سطې تشريح سره معامله کوي. دغه شان د وخت د لوی قام پښتون هوم خپله جغرافيه ده او دغه جغرافيه کښې دننه قبيلوې جغرافيې دي. اتمانخېل چې کرړاني قبائل دي چې خپله لويه خاوره جغرافيه لري. اتمانخېل قبائل د پښتنو په لوی کور افغانستان کښې هوم استوګن دي سره سره کښې په د پاکستان د پښتونخوا نه واخله تر بلوچستانه ميشته دي. په پښتونخوا کښې په ډيرو سيمو استوګن دي. په پښتون خواه کښې ديو ځانله علاقه ده او دغه علاقه د انګريز په وخت کښې يو ازاد مځکه پاتې شوې چې انګريز ورته "انډيپنډينټ اتمانخېل کنټري" ليکلې د ديو علاقه زياتره [illegible] بجوړ [illegible] تر [illegible] د [illegible]ونو په منځ کښې واقع ده، د مشرق خواته د رانيزی او سمه رانيزی تر پولې پورې د سوات د سيند او د پيښور د ضلعې په منځ کښې غزيدلې ده، په دې سيمه کښې اتمانخېل قبائل ميشته دي.

لنډه دا چې اتمانخېل د نن وخت په د مومند په تحصيلونه ميشته دي چې يو ته امبار اتمانخېل وايي او بل ته لمن اتمانخېل يا پړانګ غار وايي دغه تحصيلونه د

Ketabton.com

(c) ketabton.com: The Digital Library

باجوړ او د ملاکنډ د اتمانخېلو سره لګېدلې چې باجوړ طرف ته تر رود پورې دغه علاقه غزېدلې ده. او دغه شان د ملاکنډ هوم. ي‌و خواه د تنګي منډا چارسدې نه دغه مځکه شروع ده چې دغه پوله يې له محمدزو سره ده اود باجوړ د قزافې او دانشکول کلې پورې مځکه او دغه شان د ملاکنډ د کوټ اکرې نه تر هريانکوټه پورې. او دغه علاقايي د اتمانخېلو په وړو څانګو ويشلي شوې.

بل خواه د اتمانخېلو خپله علاقه دا وس وخت د مردان سيمه کښې ده چې بهمرې څانګه د اتمانخېلو پرې ميشه ده، دغه علاقه دغه سيمه په سنګاوو، کوهې، برمول، مياه خان، پيپل، تر خرکی ياديږي چې مکمل ورکښې اتمانخېل ميشته دي دغه سيمه نه بهر تر لوند خوړه پورې ميشته دي چې خټک ورسره هوم بشمول په لوند خوړ کښې استوګن دي.

بل خواه د ديو سيمه په اورکزی ضلعې کښې هوم ده چې خپله خاوره لرې او د اورکزو سره په خواه کښې ژوند کوې او خپله خاوره يې تر ننه ساتلې ده، او پولې د اورکزو سره لرې. دغه اصل ټاټوبو نه اتمانخېل قبائل خواره شوې چې نن وخت کښې په دير کښې لوی علاقې لرې چې شمېر يې تر ډير حده پورې زيات دې اتمانخېل قبائل يو خواه د باجوړ د ترکاڼي قبيلې سره پوله لرې بل خواه د امبار طرف ته د مومند قبيلې سره پولې لرې او بل اړخ ته يوسفزو سره پولې لرې د مردان د سيمې اتمانخېل ګير

(c) ketabton.com: The Digital Library

چاپیر پولې د خټکو او یوسفزو سره لري او په دیر په سیمه کښې اتمانخېل خپلې علاقې نن وخت لري چې یه ډیر ځایونو کښې د یوسفزو سره ګډ پراته دي

په کوز وطن بلوچستان کښې په ضلع لورالای کښې هوم میشه دي چې پولې د کاکړو سره لري او څه اتمانخېل د کاکړو سره ګډ پراته دي. د پښتنو به لوی کور افغانستان کښې په ځای ځای په ولایتو کښې میشته دي او ورسره د پښتنو ګن شمېر نوري قبایلي ورسیږي نور اتمانخېل خاوره واره تلې چې سوابې، سوات، شانګله، تر اټکه او بیا تر هیندوستانه خواره شوې.

کوم چې په لوی کور افغانستان کې اباد دي ځای په ځای اتمانخېل شتون لری په دغه اړه محمد حیات خان په خپل کتاب حیات افغانی کې وایي چې

(دی قبیلې ځنی کورونه د کابل په شمال یعنی کوه دامن کې میشته دي ... ددوي یو ښاخ کوچیان دي چې د سړو په مسم کې ننګرهار او په اوړی کې کابل ته راځي).

څه رنګه چې محمد حیات خان زکر فیو وکړو چې اتمانخېل د کابل په شمال کې استوکن دی خو دغه یوزینی ندی بلکی اتمانخېل د افغانستان په ۱۸ ولایتونو کې ځای پر ځای استوګنه لری.

(c) ketabton.com: The Digital Library

دویمه برښه

(c) ketabton.com: The Digital Library

.۱۸۴۹

د ۱۸۴۹ کال د اکتوبر په میاشت کې د اسسټنټ کمشنر لیفټیننټ ایچ بی لمسډن لخوا خبر ورکړ شو چې د بایزی د علاقی د اتمانخېلو کلیو په مشبته توګه د ټیکس له ورکولو څخه انکار کړی. او مقامی کوم چې به د انګریز له خواه ټیکس راټولولو هغه ته یې خبرداری ورکړه اتمانخېلو چې دلته به ټیکس هغستلو له نه راځی. دغه خبر د انګریز کمشنر ته وشه چې اتمانخېل د جنګ تیاری کی او له ټیکس ورکولو څخه یې انکار کړی. نه انګریز له دغه خطری لپاره زور راوستو چې اتمانخېل وزوری او ټیکس هغستل تري شروع کړی.

نه دغه وخت اتمانخېلو هوم خپل جنګی تیاری شروع کړو چې ګڼل یې چې دا انګریزان به ضرور له حملی لپاره راځی.

په دغه وخت کې د اتمانخېلو مشری ملکانو کوله چې اصف اتمانخېل د خر کی کلی وون

(c) ketabton.com: The Digital Library

ازاد خان اتمانخېل. قدرت شاه اتمانخېل. محمد علی اتمانخېل او غازی شاه اتمانخېل د برمول . کلی. کرم اتمانخېل او جلاب اتمانخېل د میاه خان کلی. جلال اتمانخېل د سنکاوو کلی او محبوب شاه اتمانخېل او طوطی اتمانخېل د پیپل کلی.

یاده دی وی چې خرکی میاه خان سنکاوو پیپل کوهی برمول دا اتمانخېلو مشهور کلی دی چې نن سبا د تحصیل کاتلنګ مردان په حصه کې شمیر دی.

د **۱۸۴۹** کال د ډسمبر په دریمه دغه انګریزی فوځ د لیفټیننټ کرنل جې براډشا سي بي تر مشری لاندې له پېښور څخه حرکت وکړو چې اتمانخېل زیر کړی. بل خواه اتمانخېل هوم خپل تیاری کړی د خپل وس مطابق چې د انګریز له فوځ مخنیوی وکړی.

په**۱۱** دسمبر کو لیفټیننټ کرنل برېډشا د اتمانخېلو په کلی حمله وکړه چې دغه حمله کې د پنجاب ۱۰۰ فوځیانو هوم حصه هغستی وه چې دغه انګریز فوځ مضبوط وي دغه جنګ د اتمانخېلو په سنګاو کلو شروع کړی. دغه سنکاوو کلې د اتمانخېلو ډیر په سخت ځای باندې میشته وو. شو چې لیفټننټ کرنل برېډشا د اتماتخېلو په کلی د دوانړه طرف نه او هوم له مخې طرفه حمله وکړه چې اتمانخېلو ځوانانو له خپل طرف نه ډیری حڅی وکړی چې انګریز په شاه کړی خو د انګریز د فوځ توپونه په مدد له وجې یې سنګاوو کلی وران کړی شه. د یو طرف نه یې انګریز فوځ ډیر سخت قېسم ډزې

(c) ketabton.com: The Digital Library

کولی په اتمانخېلو چې هغه اړخ چې دغه کلې یې په درې طرفه ګیر کړي وو. دغه کې انګریز فوځ له خواه یو دسته د خپل فوځ د چپ لاس او د بل خوا حفظت کوو.

په دغه کې انګریز ته سخت نقصان ورسیده له انګریز د فوځ څخه وژني وشوې او ډیر پکې زخمان هون شه. انګریز لیکي چې دغه اتمانخېل کرنل بریېشا ډیر معمولي ګڼلي.وو خو پنځه ساعته هغوی د هغه ځای دفاع کړی وه.

په ۱۸۵۵ کې اتمانخېلو ځوانانو یو ځل بیا په انګریز فوځ باندی وړی وړې حملې شروع کړی چې په دغه وخت کې یې د انګریز له خواه چې کوم سامان تللو راتلو هغه باندی اتمانخېل ځوانانو حملې شروع کړی بلکې د دغه سامان لوټ کول یې شروع کړه ځکه چې انګریز په دی وطن قابض شوی وو چې پښتنو ته دغه قبول نه وه.

.

.په دغه بابله محمد حیات خان په خپل کتاب کې لیکی چې

مشریقی برخه کې بهمری ځانګې اولاد اسمعیل خېل داوت خېل او سه سمده میشته دي. د بهمري اتمانخېلو وسله والو کسانو شمیر د دوه زر وه تنو خواه او شاه کې دي. دوي ډیر لوټماران او جنګیالی دي خو د کال (۱۸۷۷) د جنوری په میاشت کې د انګریزانو د فوځ په زریعه او د پیښور کمشنر جان بیچر په تدبیر د هغوی قوت وځپل شو او وس دوی سره رعیت په ډول ګوزاره کوي. دوی لومړی د غلا او لوټ ماری سره مینه لرله او هندوان به یې نیول او له هغوی به یې د خوشې

(c) ketabton.com: The Digital Library

کولو په بدل کې پیسې اخستلې . د میاه خان سیمی اوسیدونکی ملک ازاد اتمانخېل چې د ... د ډلې مشر وو د ګولی د لګیدو له کبله ګوډ شوي دي. د کوهی سیمې ملک محمد علی اتمانخېل یو معتبر سړی دی.

څه رنګه چې محمد حیات خان زکر وکړو چې اتمانخېلو ځوانانو به له دغه ځای چې کوم هیندوان یا انګریزان تیریدل اتمانخېلو به یې د لوټ کوشش کوو ځکه چې په دغه وخت کې انګریز په پښتون وطن راغلی وو او پښتون وطن یې د خپل لاس د لاندې راوستو کوشش کوو.

۱۸۵۱.

ناوی ډهنې د اتمانخېلو په علاقه کې دي. د باچوړ په مځکه د مومندو په پوله د امبار علاقه کې چې د اتمانخېل قبیله د بوټ کور ځانګه اباد دی. د هغوی نه مشرق طرف ته د ارنګ او برنګ اتمانخېل پراته دی. د دي قبیلې خلک د پنجکوړي سیند (دریاپې سوات) په جنوب غاړه د غره په لمنو کې په پړانګ غار ګنډیری نری او به سپین خړی ناوی ډهنې کوټ ټوټی اګره مینه اریان کوټ کې هم پراته دی. اتمانخېل ساده سوچه بهادر توریالی او جنګیالی پښتانه دی نران غازیان دی. د فرنګی د راتللو نه روستو که قبائلو د فرنګیانو سره د خپلې علاقې په پوله او بريد جنګونه کول. اتمانخېلو په غزا پسې مزي پسې پسې مزی کولی. د خپلی پولی او بريد نه ډیر جدا د پیښور او مردان په علاقو کې د انګریزانو په فوځې کیمپونو حملې کولې. چنانچه هم دغه شان واقعاتو په وجه د ناوی ډنې د غزا واقعه پیښه شوي وه. د دي

(c) ketabton.com: The Digital Library

غزا د واقعاتو بیا نولونه نه وړاندې د هغه حملو بیا نول مناسب معلومیږی چه اتمانخېلو غازیانو د مردان او پېښور په علاقې کړي وی.

په ګوجر ګړی حمله د **۱۸۵۱** په اخر کې فرنګیانو د وادی پېښور او د ایسفزو د علاقې د پیمائش او نقشه کې کار شروع کړې وو. د ملک خلق پرې سخت ناراضه وو ـ او مخالفت ته یې ملا تړلې وه ـ د دې ګران کار دمه "مسټر جیمز" نومې یو فرنګی اخیستې وه او د هغه د حفاظت دپاره د ګائیډ پلټنی رسالدار فتح خان خټک مقرر شوې وو ـ جیمز او فتح خان د پیمائش د کار دپاره سره د یو فوجې دستې د مردان ښار نه دوه میله شمال طرف ته د ګجر ګهړی په مقام دیره وو ـ چې د شپې په وخت کښې **مکرم خان اتمانخیل** د ناوې ډهنډ د دوه **۲۰۰ سوه** په اسونو سورو سورو غازیانو سره پرې حمله اوکړه، دغه وخت انګریز لیکې چې په دمه نېټه زمونږ فوځیانو د اسونو اوازونه واوریدل چې د اسونو د خپلو اوازونه وو. دغه کې د اتمانخیلو د خوا اواز اوکړی شه.

اواز اوشه چې څوک یې

جواب راغی چې ملګری

انګریز ته شک اوشه او رسالدار فتح خان خټک بیدار شه او له خپلې خمې څخه بهر شه چغې یې کړې چې دښمن حمله کړی ده. او خپلې توری ټوپکې یې بهر کړی. دغه کې مکرم خان اتمانخېل حمله ډیره زوروره وکړه چې ډیر فوځیان یې اوژل او څه پکې زخمان شه. دغه رنګه یې اسونه زناور هوم مړه او زخمیان شول.

(c) ketabton.com: The Digital Library

جیمز په دهغه شپه چرته بل ځای شپه وه. په دي موقع رسالدار فتح خان خټک ژوبل شو مګر مړ نه شو. بل طرف ته د ګائيډ پټنی څه سپاهیان مړه او څه ژوبل شول. او غازیان کامیاب واپس خپل وطن اتمانخېل ته راغلل. سر جاج بنګ هؤنډ لیکی چي دا حمله د بهادر مکرم خان په کمان کښي شوي وه چي انګریز له خواه مکرم خان په جنګیالی او توریالی جنګجو یاد کړی شه. . سر جارج مخکښي لیکی چي مکرم خان (اتمانخیل) د سرحد په بهادرانو کښي ډیر زیات بهادر یعنې زړور او وتلي شوي انسان وو.

۱۸۵۲.

په کال۱۸۵۲ کي اتمانخېلو د هشتنګر کي او د دوی د غرونو جنوب ته په مایره کي په پرله پسي د انګریز په زد بریدونه سره لوی مصیبتونه انګریز ته رامینځته کړل. د ابازی چارسدی قعله چي په کال ۱۸۵۲ کي جوړه شوي وه له انګریز له خواه چي د اتمانخېلو او د مومندو د لښکرو مخر نیوي وکړي. او په کال۱۸۵۲ کي يي اجون خان ته پناورکړه چي د تنګی خان وو. دا مشر یو نر ځوان وو چي له انګریز په زړ يي کرکه لرله او د تنګي کلي کي اوسېدو.

اجون خان به خپلي مځکي بغیر کرلی پریښودل چي دغه انګریز ته خواخه نه وه ځکه چي انګریز به هغه وخت به د خلکو نه د فصل دي کیدلو څه حصه هغستته که چري دغه فصل به خراب کړي شه. نو اولټه به د انګریز له خواه د هغه سړي نه جرمانه

(c) ketabton.com: The Digital Library

هغستې کيږدله. اصل کې اجون خان انګريز ته زور ورکولو چې څه له ستار واک لاندې ژوند نه کووم. دغه ټسل هوم د اجون خان دانګريز سره په تيرو څه وجه له کېږله راغلي وو.

مخکې اجون خان د اتمانخېلو وطن ته لاړو چې او التله يې پنا وغستلله او اجون خان د انګريز له خوا انتظار کوو دغه وخت کې يې ځان سره يې نور هوم د انګريز له خوا تښتېدلي کسان د اتمانخېلو په وطن کې ځان سره ځای کړل.

په کال ۱۸۵۲ د اپريل د مياشتې په ۲۰مه شپه اجون خان د انګريز په زد د ۲۰۰ آسونو له اتمانخېلو ډلې سره د چارسدې په لوی کلي بريد وکړو چې د هشنغر مرکزي دفتر وو. دغه ډله د لمن اتمانخېل څخه راغلې وه. چې نن ورته پړانګ غار اتمانخېل وايې. په دغه بريد کې يو تحصېلدار اوژلې شه. او دغه حال يې د دغه تصېلدار د طرفدارو سره هوم وکړو چې د تحصېل نور اهلکار او فوځ هرڅومره چې وو هغه يې مړه کړل او دغه ځائې د انګريز له خوا يې ډير سرکاری مال هوم تالا کړل. چې انګريز ليکلې چې لوټ يې کړه. مخکې له انګريز له خوا وليکړې چې دي. لښکر په ابازی هم دغه وخت قبضه وکړه خو له څه وخت واپس اتمانخېلو وطن ته لاړل.

چنانچه د اتمانخېلو قبيلې د دي قسم حملوں او غزاګانو د لاسه چې فرنګی تنګ شه. دغه نه پس چې کله انګريز يره محسوس کړه په کال ۱۸۵۲ کې په ۲۸مه اپريل انګريز

(c) ketabton.com: The Digital Library

له خوا د اتمانخېلو خلاف د جګړې علان وکړو چې له پېښور څخه انګریز فوځونه .
راراوانیدل پیل کړه.

دغه فوځې دسته له انګریز له خوا (سر کولن کیمپبیل) په مشرۍ کې کوله چا چې په ابازۍ کې پړاو واچوو او ډپټي کمشنر ایچ آر جیمز د فوځ سره وو. اول واری یې په ناوی ډهنړ حمله وکړه. د دی مقام تعریف دا وو چې په ټولو قبائلو کې چې په هر څومره مقاماتو د فرنګی فوځونو حملې کړیدی. په هغې کې ناوی ډهنړ ډیر مستحکم او مضبوط مقام وو. مخکې د دغه کلې نه ډیره پښه او مظبوطه قعله تاو وا چې دغه قعله د کلې څلور طرف ته وه. په دغه قعله ورغتل ډیر زیات ګران کار وون چې مخکې انګریز د دغه قعله په نیژدی فصله کې پړاو واچوو چې دغه کې لا جنګ شروع شوي نه وو. او انګریز فوځ له سامان ارسدا چلیدو او اتمانخېلو سره په خبرو اترو کې د وخت اړولو کوشش کیدلی شه په دغه کې انګریز فوځ قعله ته ډیر زیات نیژدی شه چې چې اتمانخېلو ځوانانو او انګریزانو یو بل لیدلو بلکې اوازونه یې د یو بل هوم اوریدلی شه. دغه په منځ کې سمدستې د اتمانخېلو د ځوانانو د قعله نه پرې راوتل او د تکبیر چغه یې کړه. انګریز مخکې بیانی چې دغه حمله اصل کې ده فوځ په خیمو وه چې سمدستې پرې راغله او وایې چې د دغه اتمانخېلو ځوانانو سره زمونږ په مقابل کې اصلحه ډیره کمه نه وه. دغه کې انګریز پهره دارو سمدستې د حملې خبر فوځ ته ورکړو. دغه کې انګریز فوځ سامان سمبالول کې وخت لږیدو. چې دغه وخت انګریز اسرار جی این هارډنګ ډیره بهادری وکړه خپل فوځ یې څه نه څه بچ کړو. جنګ اوشه

(c) ketabton.com: The Digital Library

. مګر انګریزانو چې په کوم سوچ راغلې وو چې مونږ به قعله ورانه کړو هغه پوره نه شه او ارمان یې هوم دغه رنګه پاتې شه. نو هر کله چې انګریز فوځ پوهه شه چې د دوی داسې وهل او له هغه ځای نه مخکې د دروازی د مقام په لاره تلل او مخکې د کوټ مینه ټوټی اګره نومی غرئیزه درو تنګو سختو او خطرناکو ځایونو ته دننه ورتلل او له هغه ځایې د لاس لاندی راوستل ګران کار دی. نو انګیز مخ په قبله وکړه او د هسنغر ډیر مشهور کلی تنګي په مقام خپل پړاو ونیوو. خو دغه په نتیچه کې د انګریز له خوا یو جمعدار او څلور نور زخمیان شول.

اڅر افغانی صیب لیکې چې .

هر کله چه دَ فرنګیانو فوج په تنګي باندے کیمپ او لګاوه..نو اُتمانخیلو په مشهور مرکزی کلی پړانګ غار ئے دَ حملے کولو اراده اوکړه .. داکلے دَ غاړے دَ اُتمانخیلو په قبلئیزه حصه کښے په داسے برید دے یعنے دَ اتمانخیلو دَ غرونو په جنوبی لمنو کښے دَ هشنغر علاقے ته سیلمه او دَ اوتمانخیلو دَ امبار اُتمانخیل او دَ پنډیالئ مهمندو ته نزدے دے..دَ دے ځائے دَ وهلونه دَ فرنګي غرض په آواره او دَ غره په لمنو کښے آبادو اُتمانخیلو طاقت ختم کول وو..په پړانګ غار چه فرنګي کومه حمله کړے وه

تنګي ته دَ انګریزانو بریګیډ فوج دَ وړاندے

نه راغلے وو..پنځه زره فوج ئے نور راجمع کړ. دَ دوئ

په مقابله کښے دَ اوتمانخیل ښکیالی وو..ورسره دَ

هغوي په اِمداد کښے دَ روانی (راونړی) قوم خلق وو

(c) ketabton.com: The Digital Library

او څه دَ سپین اکبر بادشاه صاحب دَ لښکر غازیان وو. او دَ پړانګ غار غزا له هم اُتمانخېلو دَ امداد دَپاره

راغلی وو دغه ټول په شمار باندے درے زره ۳۰۰۰ وو

په مئ ۱۸۵۲کښے انګرېزانو دَ کرنل سرکولن کیمپبل المعروف په لارډ کلائیډ په کمان کښے . حمله اوکړه ..دَ فرنګي فوځ دَ کنډیری او بازي کلي نوے کلو په منځ کښے په مېره باندے دَ تنګی کلي نه شمال طرف ته حمله اوکړله ..دَ غره په لمن (کوه دامن)کښے اُتمانخېل قوم په مشهور کلي پړانګ غار ئے چپاوُ اوکړه له هغه ځایي پري اتمانخېلو ځوانانو حمله وکړه چي څو ورځي پر له پسي جنګ اوشه چي په دغه کي انګریز د توپونو ډزي په اتمانخېلو شروع کړي وي. د پړانګ غار په جګړه کي انګریز ته هوم کره نقصان وشه. چي ټوټل پکې ۱۸ کسان مړه او زخمیان شه.

مخکې انګریز وایې چي د پړانک غار اتمانخیلو علاقه ډیره سخته وه چې لوړ لوړ غرونه وو.

دَ فرنګی فوځ په کلي ورـغ وران ئے کړ..نور دَ غره درو ته دَ ټوټلو تاب ئے نه لېدو .. واپس شه. دغه لښکر کي د ټوټی اتمانخېل هوم مدد کړي وو د اجون خان او هغه د پلار حمید خان.

انګریز په ابازے نومی کلی ورغلل داکلے دَ دریاب ئے پنجکوړه په غاړه دَ مهمند اودَ اوتمانخېل بریډ او دَ هشنغر په بره سر دی..دلته ئے قلا جوړه کړه . چه دَ اوتمانخېلو او مهمندو دَ حملونه دَ هشنغر د علاقے حفاظت اوکړلے شي لکه چه مخکښې ورته اشاره شوے ده کښے ده (رواني) قبیلے خلق په دغه ورځو کښے په

(c) ketabton.com: The Digital Library

ګنډهېری کلی باندے پراته وو..دَ فرنګی فوځ چه دَ پړانګ غار دَ جنګ نه راګرځېد په ګنډېری ئے حمله اوکړه او کلے ئے وران کړله ..او دے قام مشران ئے اونیول لیږے ورځے پس دَ رووانی قبیلے مشران راغلل..معافی ئے اوغوښته درخوست ئے منظور نه شه .. البته کرنل مېکسن چه په دغه ورځو کے کښے دَ پیښور کمشنر وو هغه تړینه یوه اقرار نامه وغسته ..چه دَ انګریزانو او قبائلو دَ دغ اقرار نامے مطابق دَ روانی قبیلے خلقو کیږے دَ ګنډېری نه اوچتے شوے او دَ جلاله (ضلع مردان)په مېره ئے دیره اونیوله ...جلاله ته درانی قوم اتیا ګنډېری نه راغلے وے

په دوې کښے یوه کورینۍ دَ پیرانو خاندان وه چه دَ

حضرت اخوند محمد قندهاری کاکړ دَ ځوئ محمد صالح المعروف په پیر صالح اولاد دے ..دَ پیر صالیح زیارت په طورو مردان کښے ..دَ کورینۍ دَ روانی قوم ستانه دار دی او په دی غزا کښے دَ پیرانو دَ دے کورینۍ مشرانو ښه مردانه بهادري کړے وو..دَ روانی قوم سره یوه بله کوینۍ چه ګنډېری نه جلاله ته په کډه راغلے وه هغه دَ اخوند زادګانو کورینۍ وه چه حضرت مېان صاحب محمد عمر دَ چمکنو دَ مشهور مرید اخوند صوفئ عبدرحمان دَ دوه ځامنو اخوند زاده محمد صدیق او اخوند محمد رفیق اولاد دے ..دَ اخوندزادګانو په دے کورینۍ کښے اخوند فقیر شاه دَ ناوی ډهنډ او پړانګ غار په غزا کښے شامل وو..اوبیا چه انګریزانو ګنډېرے کلے وران کړ .. نو ..دَ روانی قام دَ غازیانو سره جلاله ته راغلي وو

(c) ketabton.com: The Digital Library

کله چې پړانک غار یا لمن اتمانخېل کلي وران کړي شه اجون خان لالپوی ته جلال اباد ته کابل ته لاړو. او واپس اتمانخېلو ته په کال ۱۸۵۷ کې راغو چې یو ځل بیا یې د اتمانخېلو د وطن نه د بریدن پیل کولي اراده ولرله.

.۱۸۶۶

په کال ۱۸۴۹ کې چې د کرنل براډشاو په مشری کې د مردان په اتمانخېلو کوم فوځې اپریشن شوي وو او اتمانخېلو پکې مبارزې کړې وې. او په کال ۱۹۵۵ کې یې پرې ۲۰۰ روپۍ جرمانه لږولې وه او کلي یې وران کړي شوي وو. دغه ځای به اتمانخېلو د انګریزانو او هیندوانو سامان لوټ کوو. خو دغه اتمانخېل واپس خپل کلي په هغه زوړ ځایونو اباد کړي وو.

.

د کال ۱۸۴۳ د انګریز سره د امبیله په جګړه کې د اتمانخېلو ځوانان د انګریز په زد بونیر ته تللي وو کوم کلي چې د اتمانخېلو په مردان سیمه کې د ملاکنډ په سنګ پرا ته دي. هغه کلي چې میاه خان سنګاوو پیپل برمول خرکی دي. دغه کې میچر جیمز

(c) ketabton.com: The Digital Library

اویل چې دوی اتمانخېلو باندې سخت کاوایې وکړی چې په امبیله په جنګ کې یې ولې زمونږ په زد ودریدلې.

په مارچ ۱۸۶۴ کې یې پرې ۲۵۰۰ جرمانه ولږوله خو انګریز وایې چې دغه ملکان د یو بل څخه لرې لرې ولاړ وو چې داسې معلومیده چې دوی په خپل منځ کې څه تسل لري. خو وجه دغه جرمانه وه. مخکې انګریز وایې چې دغه جرمانه دغه کې جرمانه د ملکانو سخه ادا شوه.

چې کله واپس وطن ته لاړه دغه مشران د دوی په منځ کې اختلاف پیدا شه. دغه کې څه ملکان خپل ځایونه بدل کړه چې باز ګل ملک کوهی ته لاړو او سمت ملک د کوهی نه برمول کلی ته په کړه شه. همدغه اختلاف بیا د پیپل کلي او میاه خان تر منځ وغځېدله او له یوه لوري څخه بل لوري ته د کورینو منتقلې وشوه. او په دې توګه د کوهي او پیپل دوه کلي په میدان په مځکه پراته وو چې مخامخ ورته د برمول میاه خان او سنګاو وو.

د جولای ۱۸۶۴ کې کې اسستېټ کمشنر له انګریز خوا اطلاع وشوه چې دغه یو طرف ته دوه کلي او بل طرف ته دری کلي په خپل منځ کې دښمنی راوانه ده.

(c) ketabton.com: The Digital Library

په ۲۱ اګست د کوهي او برمول په منځ کې جنګ اوشه چې له دواړه غاړې اتمانخېلو ځخه وژنې وشوي او څه پکې زخمیان شه. دغه جنګ څه وخته پوری بار بار وشه چې .په خپل منځ کې په امن پاتې نه شه .

په کال ۱۸۶۵ کې په دوی جرمانه ولږیدله او څه ملکان یې ونیولي شه. خو دغه نه پس .انګریر خپل فوځ تیار کړو چې د سنګاو او برمول کلي تباه کړي .

د کال **۱۸٦٦** په ۷ مه جنوری د پښېور ځخه د انګریز فوځیان راوتلل مردان ته او بله فوځې دسته له پیندۍ ځخه راوتله او بله د ایبټ اباد ځخه چې په نوښار کې د بریګیډئر جنرال ډنسفارډ او د پولیټیکل افسر کرنل بیچلر په مشری کې جمع شه. .دغه فوځ په بله ورځ مردان طرف ته راغي .

په ۱۹ مه نېټه دغه فوځ میاه خان طرف ته لاړو چې نیم فوځ یې پریخودو چې دغه کلي وران کړي باقې فوځ یې د سنګاوو په لوري بوتلو چې سنګاوو کلي یې هوم وران کړو .دغه کې دغه کلي وسوځولی شه. دغه کلي پلی د خان په وړاندې تبا شه .

یوازې د اتمانخېلو د مشران چې د شیرخانه او زومندی په دې یره وو چې زمونږ کلي به وسوزلی شي. په بله ورځ فوځ له میان خان ځخه لاړو چې باراون راخکې شوي وو .

(c) ketabton.com: The Digital Library

خو دغه کلي وران نه کړي شه په دغه کلي باندې د دوه کالو لپاره جرمانه ولږیدله.

.برمول کلي تبا شه. دیولونه یې په هاتیانو ونړیدل

په ۲۲ مه نېټه کمشنر د پلی له خانانو سره سیټلمنټ وکړو

.۱۸۷۸

د کال ۱۸۷٦ د دسمبر ۹مه نېټه د سوات په نهری کینال باندې ۱۰۰ تعداد کې اتمانخېل ځوانان راغله د میاں روکندین په مشری کې او حمله یې وکړه چې هغه له کبله دغه حمله کې له انګریز له خوا وژنې وشوې او له کیمپ هغه ځایه وران کړي شه او له هغه ځایه اتمانخېل ځوانانو مال هوم په خپل لاس کې وغستلو. او له هغه ځای اتمانخېل واپس خپل وطن ته راوختل غرو ته. دغه د اتمانخېلو ټولنه د امبار او پړانګ غار د .بوټ کور څانګې سره تعلق لرلو .

(c) ketabton.com: The Digital Library

د کال ۱۸۷۸ کې له انګریز حکومت له خوا غوښتنه وشوا چې دغه د سپری کلي باندی فوځی کاروایې وکړي. سپری هغه کلي کوم کې چې میاں روکندین اوسیدو. او حکم وکړي شه چې دغه سړی ونیولی شې. دغه کلي د انګریز د واک لاندي د غلاقې سره په سنګ وو. دغه فوځې کاروایې داسې پلان شوه چې خبر چاته هوم ونشې. چې فوځ په پټه لاړ شې او خپل کار وکړي.

په کال ۱۸۷۸ فروری په ۱۴ مه نېټه یو فوځې دسته چې له کارفس افق ګائډ له څخه وه. د مردان د سیمنې نه دغه دسته راوانه شوه چې په اسونو سوارا وو چې هر انګریز فوځې سره د ۶۰ کارتوس مرمۍ وو. د دغه انګریز ټولنې مشری کیپټن ویګرام بیټې کوله چې ورسره کیپټن کاواګناری هوم وو چې پولیټیکل کمشنر پښیور وو.

په هغه لار یې نیولې وه کومه لار چې د ابازۍ او د تنګې خاص غټ سړک دی. چې په لګه فصله تنګې کلي ته نیږدې شه. په شمالی طرف یې د غرو نه واوړیدل او د سوات کینال له کرښې څخه تیرودو ورسته ۲ میله لرې د ابازۍ څخه او هلته ښکته شول اسونه یې د شپیته کسانو په واک کې پاتې کړو چې ابازۍ قعلې ته یې بوزی. باقې فوځ پیدل راوان شه. له هغه وریسته د په یو تنګه لار انګریز فوځ کوټل سپری ته ورسیدل. دغه ځای څلور سحت راورسیدل. دغه وخت سپو غپل شروع کړه چې مونږ وګڼل چې د سهر انظار وکړو. خو د معلوماتو څخه پولیټکل افسر اویل چې میاه رکندین به په جمات کې وي یا به د کور په برج کې به وي دا ځایې د کلي منځ وو.

(c) ketabton.com: The Digital Library

سهر چې رڼا ولږېده انګریز حمله وکړه او فوځیان د کلي په جمات ورغلل او جمات یې په خپل قبضه کې راوستو. عغه کې د میاه رکندین کور برج ته ورغلل چې هغه کې هیڅ څوک نه وو. دغه کې انګریز ته خبر وشه چې میاه رکندین د جمات په شا په یو کور کې پنا هغستې هغه ځای فوځ وپس شه چې خلکو ته یې اویل چې اصلحه ټوپکې مونږ ته حواله کړی ګنی د چتونه به درته وسیزو. دغه وخت جګړه وینخته له انګریز او د اتمانخېلو. په دغه کې دفوځ له خواه یو کس د میاه رکندین وراره اویشو او بل یې زخمې کړو په کور. او دغه کې د فوځ له خوا میاں رکندین ته اویله شو چې وصله ګزار کړه. لګ سحت پس بل یو سړي په دغه کې له فوځ له خواه ویشتلې شه چې میاه رکندین شهید کړي شه ځکه چې انګریز ډیر په چال رنووتې وو یو خواه دغه کلي واله نا خبره وو بل د انګریز طاقت زیات وو چې هغه له کبله په کور کې ورته څو کسان اویشلې شه. دغه کې د پاسه غر نه ځوانانو په انګریز فوځ ډزي شروع کړي او فوځیان یې نشانه کړل دغه ننګیالو ځوانانو د مشرق په وچت غره پوزیشن اغستی وو. چې سخت جنګ اوشه. انګریز وایې چې دغه ځوانان نه څه خلک اویشتو شه. له انګریز له خواه هوم اویشتې شه چې زیاتره پکې زخمان شو.

دغه کې فوځ واپس ابازی قعلله ته لاړه

له هغه وریسه په اتمانخېلو د انګریز له خواه ۱۰۰۰ زر روپۍ جرمانه ولګیده

دغه کې د اتمانخېلو څانګې زیرکو او پخی کلو انکار وکړو او جرګه هوم ماته شوه

(c) ketabton.com: The Digital Library

۱۸۸۲.

په کال **۱۸۸۲** کې د سپړي کلې ځوانانو په یوریا ځل بیا برید کړي وو چې مال لوټ کړي شوي وو. او له هغه پس په دوی په دسمبر په میاشت کې له انګریز له خواه جرمانه ولږیده چې دغه جرمانه ۳۰۰ روپۍ وه ,

۱۸۹۵.

ه کال ۱۸۹۵ مه نېټه کې چې انګریز د دیر په لوري چترال تللو. اتمانخېل د انګریز خلاف مبارزه کړي وه چې اتمانخېلو نه غوښتل چې انګریز بره چترال ته لاړ شي. دغه کې اتمانخېل وو چې زیاتره پکې د اتمانخېلو شموزی ځانګه وه. مخکې انګریز وایې چې اتمانخېلو د تالاش دیر نه تر سدو دیر پوري زمونږ په فوځ او په فوځې سامان .وزي کړي وي. او خاص کر د دغه کال د اپریل په میاشت په ۱۳ مه او ۱۷ نېټه باندې

انګریز لیکې چې په اپریل ۱۱مه نېټه مونږ د شکو کس په لار حرکت کوو چې دغه ورځ مونږ ته سخت پریشانی شوی وه په تللو کې. وایې چې مخکې مونږ شکوکس نه سدو او خونګی طرف ته تلو له سیند له پوره غاړه کوم خواه چې ظلم نومی ځای دی د هغه ځای

(c) ketabton.com: The Digital Library

اتمانخېلو ځوانانو ډزې په مونږ وکړې چې مونږ يې ېې ځايه کړو. مخکې وايې چې ليپټنټ کاکريل دغه ورځ د پل لاپاره ځاى کتلو چې فوځ ته اسانتيا شې چې له دغه کېدله ځمونږ کار پوره نه شه.

په ۱۳ او ۱۴ نېټه په شپه اتمانخېلو په انګريز بريد وکړو چې ډير زيان يې ورته ورسو او اتمانخېلو ډير په ننګ او غيرت باندې د انګريز خلاف جنګ اوکه. چې له انګريز له خواه ۲ فوځيان افسران او ۳ عام فوځيان اوژلى شه. چې دغه فوځيان کې ليپټنټ کرنل بيټي هوم شامل وو. د انګريز د فوځ څخه ۲۱ فوځيان زخميان شه. دغه کې د اتمانخېلو ځوانانو څخه هوم شهيدان شوي وو چې ډير پکې زخميان شوي وو.

۱۸۹۷.

په کال ۱۸۹۷ کې اتنانخېلو د انګريز د ملاکنډ په پوسټ حمله ور شوي وو. چې زياتره پکې دپړانګ غار يا لمن اتمانخېل او شموزى اتمانخېل وو. ډير اتمانخېل د مومندو سره هوم ميلاو شوي وو د هډا مولا په مشرى کې چې په شنکرګړ کې حمله کړي وه. او د شبقدر په جنګ کې يې پو حصه هغستې وه. دغه وخت شموزى اتمانخېل هوم د ملاکنډ چکدري په حملو کې حصه هغستې وه او پس کې اتمانخېلو کوشش وکړو چې د پانجکوړى د سيند پل ونيسې او د انګريز د باجوړ په تللو يې سخت مخالفت لرلو. خو په دغه کې د انګريز فوځ د جنرال ميکليجان په مشرى کې چې يو بريګيډ فوځ

(c) ketabton.com: The Digital Library

وو په دغه پل بانديږ ورسيدو. دغه نه پس جنرال بيندېن بلډ ګوسم کلي ته راغې چې اتمانخېل دغه وخت جرګه وکړه چې مونږ به په امن اوسېږو. خو دغه جرګه کې له انګريز له خواه وصله وغښتلې شوه چې څه لګې ټوپکې ورکړې شوې خو زياتو اتمانخېلو وصله ورنکړه. خو دغه کې جنرال سر بيندېن بلډ د باجوړ په تلو بوخت وو چې خپل تلل يې جاري وساتل. دغه نه پس ۱۰۰ شمير کې شموزي اتمانخېلو د ماموندو سره شامل شه چې په جنرال جافريز په کيمپ حمله وکړي. دغه کې د بوټ کور يا بوټ خېل اتمانخېل هوم چې په دغه وخت کې د انګريز له طرفه څه خاص جګړه ونه شوه. دغه کې سامان د ماندل اتمانخېلو د مرخنۍ څخه هغستې شوي وو چې دغه کلي واله .د سوات په جګړه کې هوم شامل وو.

په ۲۷ جولايي باندې اتمانخېلو او سواتيانو سره په ګډه د کوتل په فوځي کيمپ حمله ور شوې وو چې او انګريز وايې چې سرې په سوات سيند اوړي او له نور لښکر سره يو کيږي. مخکې انګريز ليکي چې په دغه ورځ جنګ پوره ورځ راوان وو چې مونږ ته مشوره راکړې شوه چې دغه کيمپ پريخودلې شي کوم خواه چې د انګريز د فوځ ۳۱ پنجاب ايفينټري پرته وه. ځکه چې دغه د ملاکنډ د کوتل پوسټ لپاره ضروري وه چې په شمالي پوسټ باندې د لښکر له خواه غټې حملې شروع وې او دغه کيمپ کې فوځيان محفوظ نه وو چې ځان يې د لښمر څخه بچ پاتې کړې وو. دغه وخت کې د مردان د سيمې نه نور فوځ راورسيده. او لښکر کې اتمانخېل نور هوم په لوي تعداد کې شامل مړي شه. مخکې ليکې چې دغه مسلسل حملې د د لښکر له خواه د اګست ۲ مه نېټه

(c) ketabton.com: The Digital Library

پوری ورسیدله. په دغه جګړه کې د اتمانخېلو ملک میورو اتمانخېل شهید کړي شه چې له اتمانخېلو له خواه یې مشري کوله په دغه حملون کې. مخکې لیکې چې په دغه جګړه کې د عمره خان رور زین الله هوم موجود وو چې پس کې د هغه اس په زخمې حلات کې موندلی شوې وو. په لښکر کې شهباز خان د هشنغر اتمانزو سره د ۱۲۰ ځوانانو شامل شوي وو. مخکې انګریز وایې چې په لښکر کې زیات ځوانان د اتمانخېلو د کوهي میاه خان سنګاوو کلو نه هوم شامل شوي وو. مخکې انګریز ریپورټ کوي چې په دغه مسلسل حملوں کې زمونږ فوځیان ډیر سخت ستړې شوې وو. د لښکر له خواه ځکه چې دغه د پښتنو ځوانانو لښکر په ډیر جزبه او په ډیر حمت سره چنګیدل د انګریز په زد. په دغه جنګ کې د اتمانخېلو د اتمانخېلو د اصېلو نه واخله تر شموزو پوري په پوره ډول اتمانخېلو شرکت کړي وو چې د خوا او شا نور پښتانه قبیلو پکې هوم په یو لښکر کې جنګیدلې وو چې دغه کې د سواتی ادینزی د تالاش خلک باجوړی د میدان او جندول خلک دوشخېل. چې دغه جګړه کې د پښتنو لښکر له خوه په چګدره بأندې ۵۰۰ سوا خوا او شاه شهیدان شوې وو. بل خواه وایې چې په چګدرې په غزا کې ۳۰۰۰ شهیدان د پښتنو د لښکر له خواه شوې وو.

د دیر لیوی هوم څه ملیشه په لښکر کې شامله شوې وه.

(c) ketabton.com: The Digital Library

په ۲۹ جولائی انګریز د چکدری نه ریپورټ کوي چې میاه ګل لښکر کې شامل شوي چې دغه لښکر کې منکی مولا اتمانخېل بونیروال دی او وایې چې په دي وخت کې زمونږ خلاف اتناانخېل رنیزی دوشخېل او څه پکې سواتی هوم شامل دی.

په ۴ مه اګست په نېټه انګریز ډېن ریپورټ کوي چې په چکدره او ملاکنډ کې چې کوم لښکر دی هغه کې اتمانخېل باجوړی سواتی رانیزی او دشخېل شامل دی چې په ملاکنډ باندې د لښکر تعداد شل زره دی او په چکدره کې اته زره دي. مخکې انګریز وایې چې په دغه چکدرې په جګړه کې د دیر لیوی هوم حصه هغستې وه خو د دوی جعمدار زموتږ له پاره وژلې شوی دی په دغه جګړه کې.

اخر افغانې صیب څه داسې لیکې چې په کښې هر کله چه په ټولو قبائیلی علاقو باندې انګریزانو فوځونه ورواچول. جنګ ئې تود کړ. په ملاکنډ یې هم حمله اوکړه. سزتور فقیر غزا له راغے. داتمان خیلو نمر ختیزه علاقه د ملاکنډ ایجنسۍ د سم رانړی زئ او سوات رانړی زئسره په پوله پرته ده نو په اتمان خیلو کښې هم حرکت پیدا شه. د ملاکنډ په جنګ کښې یې د سوات. دیر. باجوړ. مهمند د غازیانو سره پوره امداد اوکړ. ځوانمروی یې ښکاره کړه بهادری ئې اوکړه. کفار ئې اووهل د دغه جوم په بنا د په اخر کښې د کرنل ریډ په کمان کښې په اتمان خیلو باندې انګریزانو فوځونه حمله اوکړه دا حمله په دوه غاړے وه. یوه حصه فوځډ سوات سیند په غاړه په قلنګئ دره باندې راواوخت اګره. ټوټۍ. کوټ. میینه طرف ته راتاو شه. او بله حصه لښکر د درګئ

(c) ketabton.com: The Digital Library

نه په آوره کښېد اتمان خیلو د غرونو نه په جنوبي لمنو کښې په ناوے ډنډ. سپري. بوچه. او پړانګ غار حمله اوکړه. د ناوے ډنډ قلا چه به کښې نه وه وهلے شوي هغه ئې په دے جنګ کښې ورانه کړه. ځکه چه زیات غازیان هلته په اګره اوتړوتۍ کښې په جنګ کښې ګیر وو. د پړانګ غار اوسپري ابادی ورانے شوے.

مخکې انګریز وایې چې دغه وخت د مرخنۍ په پیښه کې اتمانخېل په امن وو چې فوځ په باجوړ کې لا میشته شوي وو. دغه وخت د جنرال جیفریز جنرال جافریز په مشری کې اراده وکړه چې په انزرګۍ دغه فوځ اتمانخېلو ته نوتلو خو فوځ له په باقي باجوړ کې ضرورت وو چې هغه له کبله دغه د اتمانخېلو خلاف جنګ پاتې شه. خو انګریز له خواه اتمانخېلو ته داوړاندیز پیش کړي شه چې تاسو ټول تسلیم شۍ.

په نومبر ۲۲ نېټه ابازۍ ته ولیبږلې شه د لیپټنټ کرنل مونټانارو په مشرۍ کې چې د پړاګ غار د اتمانخېلو سره معمله وکړي. په ۲۳ مه نېټه د کرنل ریډ په مشرۍ کې نور فوځ هریان کوټ ملاکنډ ته ولیبږل شه چې د بر تړوتۍ لاندې دغه علاقه پرته ده. بله ورځ د انګریز فوځ کوټ د اتمانخېلو کلي ته ورسیدل چې دغه ځاۍ د کوټ اګری بر تړوتۍ او د خانوړی د اتمانخېلو د ملاکانو سره یې جرګه وکه.

(c) ketabton.com: The Digital Library

په دغه جرګه کې څه غوښتنې وشوې له انګریز له خوا په دې کې اتمانخېلو ۳۰۰ ټوپکه انګریز ته حواله کول هوم شامل وي. دغه نه پس انزرګی ته لاړه چې په غره په سر اتمانخېل وو خو دغه وخت له جرګې کېله هیڅ قسم تاسدم ونه شه. دغه کې په اګره کې د اتمانخېلو څخه وصله غونډه شوه چې کوم په جرګه کې ده وصلې خبره شوې وه.

.

په دسمبر ۱ مه کې انګریز فوځ بر ټوټۍ ته لاړو او له هغه ځای واپس کوټ ته راغلو. په خانوړی کې ګجر خان انکار کړی وو د وصلې له ورکولو څخه نو له هغه کور فوځیانو وران کړو.

په دسمبر ۴ مه نېټه فوځ له هغه ځای واپس په هریان کوټ او هیرو شاه باندې خکته لاړل. او کوم جرګه شرط چې وو هغه کامیاب شه.

په دسمبر ۲۷ مه نېټه د پړانګ غار اتمانخېلو جرګه جوړه شوا په ګنډیرې کلې کې چې هغه جرګه کې په اتمانخېلو ۲۰۰۰ روپۍ جرمانه او څه اصله انګریز فوځ ته حواله کول .وو.

په دسمبر ۴ مه نېټه د پړانګ غار یا لمن اتمانخېلو باقې شرطونه ته تیار شه خو د وصله ورکولو څخه یې انکار وکړو. خو دغه کې په هغه اتمانخېلو چرمانه ولږیدله کومو چې فرنګې فوځ ته سخت نقصان رسولی وو

(c) ketabton.com: The Digital Library

کال ۱۹۰۸ او اتمانخېل.

د کال ۱۹۰۸ کې حالات داسې جوړ شه چې پښتنو د خپلوا کۍ په غرض خپلې هلې ځلې کولې چې انګریز د دې خلکو له زورولو لپاره وخت په وخت بهانه غوختله چې دا خلک وځپي. دغه رنګه د کال **۱۹۰۸** قیصه ده چې په شاه یې ډېر اوامیل وو. دغه وخت د مومندو سره په ګډه د اتمانخېلو هلې ځلې شوې دې او د انګریز په خلاف یې میړنې خولې دي .

په ۱۹۰۶ کې د امبار اتمانخېلو او د مومندو حلیمزو او ترکزو د روحیې له مخې بې باوري لا پسې زیاته شوه. چې په کال **۱۹۰۶** په شبقدر کې د بریدونو لړۍ پیل شوه، په دغه کې د کوډه خېل بائزی د محاصیل په مشرۍ کې وو د امبار اتمانخېل د میرباز اتمانخېل او د حکیم په مشرۍ کې وو.

اتمانخېلو د ګومبټۍ **ملک میرباز خان** چې د **۱۹۰۸** کال په جګړه کې ټپي شوی او وروسته یې د انګریز له خواه

(c) ketabton.com: The Digital Library

دغه بریدونه اول واری په جوګینې ۲۱ مارچ کې وشه چې دغه کې مومند وو. دویم ډیر غټ برید په ۹ اپریل په تنګی اباز ی کې وکړي شه چې پکې له انګریز له خواه کور وران شوی وو.

په کال ۱۹۰۴ کې تنګي د اباز ی سره نږدې برید وکړې شه چې له انګریز له خواه څلور سړی پکې اوژلی شه او یو کانټیبل پکې زخمی شه. او د دغه لښکر له خواه د ۳۰۰۰۰ روپو مالیت سامان لوټ کړی شه. چې په دغه برید کې د امبار ا تمانخېل او کوډاخېل خېل بائزی مومند وو.

د دې بریدونو بریالیتوب د شکرګړ او د هغه په ګاونړ کې د هندوانو په منځ کې یو څه ویره رامینځته کړه او د دوی تر مینځ داسې اوازې راپورته شوې چې د پولې هغه غاړې یو لښکر راټولیږي.

انګریز مخکې وایې چې مومند له خواه د څه کولو توقو ځمونږ نه وه لښکر خپلو کورونو ته لاړو خو په ۳ مارچ ۱۹۰۷ کې په شنکرګړ په کلی برید وکړي شه. د مومندو په منځ کې د دی خبر سره د لښکر ځواک زیات شه. دوه سکوارډن ۲۱مه کیولري ته اردر وکړی شه چې له نوښار څخه د مومندو سرحد ته ولاړ شي. دوی د لښکر له ویشلو څخه

(c) ketabton.com: The Digital Library

څو ورځې مخکې د مارچ په څلورمه شبقدر ته ورسیدل خو د دوی له رسیدو لږ وروسته داسې ښکاریده چې بحران له منځه تللی وو.

مخکې انګریز وایې چې په حقیقت کې ستونزه په هیڅ ډول نه وه ختمه شوي. اکسر برخه د لښکر خپلو کورونو ته تللې وو خو په دې کې څه لښکر چې نه یې غوښتل چې واپس خپلو کلیو ته ستانه شي. دغه لښکر چې د محاصیل میرباز اتمانخېل او حاکیم په مشرۍ کې یوزای شوي وو. .دې ډلې د سوات او کابل سیندونو تر منځ د ځمکې پر سر د داوبا د بریدونو د پیل لپاره د وټکاکلو.

انګریز مخکې لیکی چې دوی په پرله پسې توګه درې ځلې شبقدر ته څېلمه د هندوانو دوکانونه لوټ کړل. د انګریزانو د لاس لاندې له خاورې لومړۍ برید د مارچ په ۲۴ مارچ هغه مهال وشوه، د مروزۍ کلی چې شنکرګړ په شمال ختیځ ته په شپږ کیلومترۍ پروت دي. دغه کلی باندې برید شوي وو چې دوه هندوان پکې ووژل شول او ډېر مالونه یې له ځانه سره یوړل.

یوه ورځ وروسته د میرزاده کلی چې له مروزي څخه دوه میله لیرې. هوم دغه رنګه پرې برید وکړۍ شه. خو په دغه لښکر د واپسۍ په لاره عسا خان او غلام خان د ډاګ حمله وکړه چې دغه عیسا خان او غلام خان همیشه د انګریز له خواه ملکرۍ وو. دغه یوه

(c) ketabton.com: The Digital Library

جګړه چې لښکر په کې ډېر سخت وځپل شو. او دغه لښکر د دغه حملې له کبله اخوا شه. .د مارچ په ۳۰مه کې لږ وخت وروسته، دې لښکر خپل دریم زوروره برید ترسره کړو. له شبقدر نه نهه کیلومتره سویل ختیځ ته په یوه کلي چلیکار کې د هندوانو .دوکانونه لوټ شول او لښکرې ډله د غنیمت په نیولو سره وپس شه

مخکې لیکې چې په مجموعې ډول د شبقدر او ابازۍ د انګریزی فوځی پوسټ مظبوط .کړې شه چې دغه فوځ په علاقه کې ګشت لپاره ازاد وګرزی دغه یې په ۱ اپریل وکړه

مخکې چې لښکر ته د فوځی ځواکونو د زیاتوالی علم وشه .د کوډا خېلو او د امبار اتمانخېلو چې ډېرې لښکر یې په یوه وخت کې چمتو کړې وو. خپلو ګاونډیانو ته یې د مرستې لپاره غږ وکړو چې د انګریز فوځ که د دوې سیمو ته ننوځي. محاصېل د کوډا خېل مومند اول وارې د میټۍ موسا خېل ته درخواست وکړو خو التّه د غیرت خان اثر رسوخ زیات وو او دغه ملک د انګریز حکونت سره په ملګرتیا وو. نه د دغه وجې د ملاتړ ډېرې کمې ژمنې یې ترلاسه کړې. دغه وخت میرباز اتمانخېل همدې حال کې هڅه کوله چې په امبار اتمانخېلو او شاوخوا سیمو کې لښکر جوړ کړې او په غولام خان حمله وکړې کله چې دیو برید کوو په میرزاډیر کلې او دغه برید نه پس غلام خان په دې په لښکر حمله ور شوې وو بلکې لار یې ورته نیولی وه. خو په دې کې دوې لږه کامیابې ومنته. خو په دې مهال یې د افغان د ملیانو څخه مدد وغوښتو چې دا ځل یې کامیابې ترلاڅه کړه . دوه نومونه چې مولا صوفی صاحب د بټیکوټ او حضرت صاحب

(c) ketabton.com: The Digital Library

د بوټخاک نو دغه وخت په ننګراهار کې د جهاد لپاره اوازونه اوچت شه. قبايلو سمدستي د خپلو معيارونو په لور روان شول او په څو ورځو کې د خلکو ډلي وو چې ډير پکې افغان خاصداران وو د افغان خاورې څخه بوهای ډاک او کماني ته راوتلي.

د اپريل په دولسمه نېټه حضرت صاحب پخپله کوده خېل مومند ته ورسېد او د صوفي صاحب زوی د خپل پلار په نمائندګی حاضر شو. څوک ناروغه وو. دلته دوی د هزارناو مشهور شاکر سره د پام وړ ملکري سره يوځای شول پداسې حال کې چې محاصيل چې په وروستي بريد کې د خپلې ونډې په بدل کې د کوډا خيل د جرمانې د ورکولو په حال کې و. يو ځل بيا زړورتيا وښوده او په تيزی سره د لښکر سره يوځای شول.

اپريل په ۱۷ دغه غونډه دومره پراخه شوه چې سکوارډن کيوو يو کمان، او ۲ توپ او ۵۵۰ پيادل فوځ د ليپټنټ کرنل فين لپاره وليږل شول او جنرال سر جيمز ويلکاک پخپله پېښور ته لاړ چې د نور ځواکونو بندوبست وکړي. د مچني قلعه د انګريز د ۵۰ په اسونو ناست فوځيانو او ۱۰۰ پيادہ فوځيانو له خوا ونيول شوه او د متا او ابازي تر منځ په ګړی صدر کې پوسټ جوړ کړی شوه.

(c) ketabton.com: The Digital Library

په همدې حال کې لښکر د انګرېزانو په لاس کې چې کومه خاورې وه په هغه لور حرکت پیل کړی وو او په ۱۷ مه د کندهار په دره کې وو. په اتلسمه نېټه اصلي لښکر په کمالي کې و او دلته حضرت صاحب په بله ورځ د غلام خان د کلي د ورانولو اعلان وکړو.

د اپرېل په ۱۹مه د دوی پرمختګ په دوو لارو د پر مخ روان و چې یوه ته یې د پنډیالۍ دره کې د ډاک له منځه وړل او بله یې د حضرت صاحب تر واک لاندې د پنډیالي چې پخوا یې د ګوډ ملا شاکر محاصیل کوډا خېل مومند او **میرباز اتمانخېل** د ګاک سوځول ترتیب کړی و. په ۱۹ مه دوي بیا د برجینا پاس ته لاړل چې چې دوی د شپه هغه خوا تیرا کړه.

غلام خان د لښکر په راټولیدو کې هڅه وکړه چې عیسی خېل او برهان خېل د خپل هدف لپاره وګټي خو دغو دوو قبیلو د دومره لویو ستونزو په مقابل کې له هغه سره مرسته ونه کړه. بیا یې خپل ورور ولیږل چې له انګریز فوځ څخه د مرستې غوښتنه وکړي، خو له هغه سره مرسته کول ناسم وګڼل شوله او په همدې اساس یې د ځای د پیښودو پریکړه وکړه. هغه په حرکت کې له خپلې کورنۍ سره ابازي ته وتښتېدو. او التبه هغه ته د خپلې کورنۍ د استوګنې لپاره د قعلمه یوه برخه وړاندیز شوې وه، مګر د ځای په اړه د یو څه اختلاف له امله هغه پریکړه وکړه چې نږدې په یوه کلي کې پاتې شي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

مخکې انګرېز لیکې چې د همدې ورځې په ماښام د مټا په لویدیځ کې زموږ د پولې بانډې د پیندړیالی د لښکر ډزې وشوې چې بیا خبر میلو شه چې په ګړی صدر بانډې د شپې حمله کیدونکې ده د لښکر له خواه. دغه وخت لیپټنټ کرنل فین د ګړی صدر فوځ د اوتللو حکم وکړو چې تاسو د دغه پوسټ څخه راوځی او مټی پوسټ کې یوځای شی. خو دغه وخت تیاره شوه او دغه فوځیان لاه په لار وو چې ډزې پرې وکړی شوې. دغه کې انګرېز وایې چې مونږ ته نقصان وکړې شه.

د 1 امه رائل وارویکشائر ریجمنټ له خواه یو فوځی اوژلی شه.

د ۱۵ مه پنجاب له خواه یو فوځی زخمی کړی شه.

د ۱۹امه لانسر له خواه یو فوځي زخمی کړی شه.

دغه انګریز فوځیان چې کله ورسیدل دغه وخت لښکر ځان نورو ځایونو ته ورسوو .

دغه له کبله سر جیمز ویکیکس فیصله وکړه چې ۲ توپونه او ۱۳۰۰ فوځیان د بریګیډیئر جنرال انډرسن په مشری کې د پښیور نه له شبقدر په طرف دغه فوځیان په شلم اپریل راروان شه. په دغه شپه بانډې د مټه په پوسټ بانډې څه لږې ډزې وشولی له لښکر له طرفه. خو په ۲۱ اپریل د بادې یوریا ځل بیا د لښکر له خواه ډزې وکړې شوې

(c) ketabton.com: The Digital Library

چې جنرل ویکاکک اردر ورکړو خپل انګریز فوځیانو ته چې په توپ پرې ډزې وکړی دغه چې درې ډزې وکړې شوې له هغه له کبله لښکر لږ وخت لپاره ځانونه محفوظ کړه.

دغه وخت د حلیمزی مومند د جنرال ویلکاک سره جرګه وکړه او ویل یې چې حضرت صیب او د صوفی صیب زوې دا وخت په غلنۍ مومندو کې دې. او له دغه پس کې دغه جینرال دغه مشوره ورکړه چې دغه خلک دې جرګې ته حاضر شې.

لاره کې دا ملکان میلاو شه د دغه لښکر سره چې په شهباز کور کې وو.

په بیرته راستنیدو کې دوی د حضرت صاحب د غور خبر ورکړ چې هغه به حکومت ته اعلان کړي. پدې کې باید داسې خبرې شاملې وي

د ملاکنې نه د وتلو

د غلام خان تسلیمېدل

دغه فوځ لرې کول

خو دغه کامیاب نه شه یو رنګه.

(c) ketabton.com: The Digital Library

دغه کې خبر هوم انګریز ته وشه چې میر صیب جان چې د کنړ وو هغه هوم لښکر سره شه په برجینه پاس کې. خو دغه کې جنرال ویکاک ته د شمله هیډکوارټر نه حکم وشه چې مومند خلاف فوځی کاوایې وکړه. په دغه شپه لښکر له خوا د ټیلوپون تار وشلولی شه او یو وړکې لښکر پرې ډزې وکړې خو انګریز ته پکې څه نقصان نه وو شوي. په بله ورځ لښکر په برید وکړې شه چې پکې د انګریز له خوا ۲ فوځیان اوژلی شه.

دغه نه پس مخکې لیکې چې په باجوړ کې هوم لښکر جوړیدل شروع شوي دې. دغه کې انګریز فیصله وکړه چې مونږ له د لښکر باندې برید کول پکار دي. دغه کې بریګیډیر جینرال انډرسن د ابازی له خواه وټاکلی شه چې برجینه پاس کوور کړي او بل طرف کرنل اونوین ته امر وکړي شه چې شهباز کور مومند طرف په خپل لاس کړي. په بله شپه بیا له لښکر د طرف نه برید وکړي شه چې د انګریز له خواه پکې یو فوځې اوژلی شه. په دغه وخت د انګریز له خواه په ټول مومندو کې بدحال شه ټول خلک وځپولي شه.

په دي جګړه کې د ټول مومند لښکر چې ۸۴۲۰ وو. چې دا جګړه په ټول مومند کې پیېل شوي وه.

.د اتمانخېلو د امبار سیمې له طرفه **۱۰۰۰ اتمانخېل** لښکر وو

.پکې د ننګراهار وو. ۲۰۰۰ زره صافیان وو. او د کنړ لښکر ۳۰۰۰ وو. دغه سره ۳۰۰۰

(c) ketabton.com: The Digital Library

دغه د انګریز خلاف جګړه راوانه وه په مومندو کې چې دغه جګړه په ټول مومندو کې پوري شوه د صافو نه واخله تر اتمانخېلو پوری جګړه خپره شوه. چې خلکو ډیر په .میړنۍ سره جګړه وکړه خو له انګریز له خواه هوم کافي وزوریدل

لکه اخر افغاني صېب لیکې چې

په ۰ کښې د علاقه انبار اتمان خیل ښکته را پریوتل د پیښور په علاقه کښې ئې د فرنګي په) ځوکو حملې شروع کړي. انګریزانو د کرنل آیس. ایچ. ګاډ فرے پولیټیکل ایجنټ ملاکنډ په کمان کښې د غاړې په اتمان خیلو او پړانګ غار حمله اوکړه. ورپسې د اتمان خیلو ناکه بندي (.ئې اوکړه .

د مۍ د میاشت په ۲۰ مه نېټه نهقي د دوم غونډ په غونډ په رارسېدو سره جنرال انډرسن د شمال په لوري وخوځېدو او غونډیې د (عمرا) کلي د دویزو صافو او اتمانخېلو د یوې ډلې د سختې مقابلې سره مخامخ شو کومورو چې د یوې غونډۍ په سر مورچه نیولې او مخې ته یې یوه ژوره نالۍ وه. غازیان چې د ښۍ لوري د اووه پنځوسم وسله وال کنډک ډ چپ لوري د سکهانو د دري پنځوسم کنډک او په منځ کې د اتم نمبر غرني توپچي قواوو تر حملې لاندې راغلې وون د خپل سنګر نه په شا شوو خو کله چې انګریز لښکرې بیرته کلي ته ستنې شوې نو په دوی ورپسې راستانه او سخته جګړه یې وکړه. انګریزان لښکرې اعتراف کوي چې که څه هم د دښمنانو

(c) ketabton.com: The Digital Library

(غازيانو) نه دوه سوه تنه مړه شول خو دوی په ډېري مړانی تورېل په لاس خواه څه نوره جګړه کوله او کله به زمونږ قواوو ته سل ګزه نږدې را نوتل. د شپې له خواه څه نوره جګړه هم وشوه خو کومه خاصه نتيجه يې ورنه کړه.

په ۲۴ مې کال ۱۹۰۵ بانډې خبر ورکوی مومند فيلډ فورس له خواه انډين سټيټ سيکريټري ته چې د کارغه پوسټ نه. چې پرون فوځی بريګيډ د لاری نه شاتو خپل ته په وړوکې جرپ بانډې منتقل شه. او مخکې وايې چې د امبار اتمانخېل ډير سخته مورچه نيولی وه چې کم از کم **۲۰۰۰ اتمانخېل** وو چې د ناوکی خلک پکې هوم وو. وس هغيو دغه ځای نه منتشر کړي شه چې د اتمانخېلو خواه پکې تر پينځه پنځوسټ وژنی شوی او وايې چې مونږ انګريز فوځ ته هوم نقصان د وژنو په شکل کې شوي دي.

مخکې انګريز وايې چې مونږ د سهار ۹ بجو د ۲۲مه پنجاب له خواه له ۲ توپونه سره زوړ ځای پريښودو ګومبټی ته لاړه او د ميرباز خان کور مو وران او ويچاړ کړو. او بيا ۱۰ بجو کې فوځ کوټه طرف لاړو.

په ۱۲ بجو کې زمونږ فوځ د غټ نور ځايی فوځ سره ميلاو شه. بيا فوځ د دانش کول په غاړه د ملا کلې ته لاړو.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د انګریز د رسمي اسنادو په وینا د مې میاشتې په ۲۳ نېټه د ازاد سرحد د قبایلو یوې دوه زره کسیزې قوې د امبار د سیند ښۍ لورې ته انګریزي قواوو په مقابل کې ټینګې مورچلې نیولې وې او د دوی د اووه پنځوسم وسله وال کنډک یو ویشتم او اتم نمبر غرنۍ توپچي قواوو سره یې جګړه وکړه.

د مې د میاشتې په ۳۱ مه نېټه سره غزال هغه وخت پایې ته ورسیده کله چې د سر جیمز ویلکاک انګرېزي لښکرې په شا تګ او ستنېدو ته مجبوره شوې. د انګریزي قواوو د روسنیو شلو ورځو تلفات په لاندې ډول ښودل شویدي

:

انګرېزي قواوې ۵۲ مړه ۶۲ زخمیان

هندي قواوې ۴۵ مړه ۱۶۲ زخمیان

اخر افغانی صیب لیکې چې

ورپسې په کال کښې د علاقه غاړه اتمان خیل ترخپل منځه ورانه راغله او په هغه کښې ئې د (فرنګیانو علاقه تالا کړه. ورپسې په کال کښې د انبار اتمان خیلو او غاړه اتمان خیل راکوز شوه د هشنغره کلی اتمان زئ ئې تالا کړه حوصله ئې زیاته شوه تر پیښور پورې د پولیس څوکۍ به ئې تالا کولی. د اولنۍ جنګ عظیم ورځې ومې فرنګي په ځان وو. غبږ ئې نه شه کول. اخر د چې په جرګو مرکو په کال کښې هیله اتمان خیل قلار شول. البته د غاړې اتمان خیل ئې درې زره روپۍ جرمانه کړل. په نوم جرمانه وه ادا نه شوه. په کال کښې د غاړې اتمان خیلو او د مشرقي

(c) ketabton.com: The Digital Library

اتمان خیلو د علاقې سروے شروع شوه. اتمان خیل راپورته شول خو څه لوئ جنګ ونه شه.

۱۹۰۹.

په کال ۱۹۰۹ کې اتمانخېلو د حکیم خان په مشرۍ چاسده کې برید وکړو چې هغه برید کې یې هیندوان هوم وتختول. چې بیا هغه هندوان اتمانخېلو پریخودل.

۱۹۱۰.

په کال ۱۹۱۰ جنوری ۳مه نېټه باندې د امبار اتمانخېلو د انګریز سره جرګه وکړه په پېښور کې چې مونږ اتمانخېل به د انګریز د لاس لاندې علاقوں باندې بریدونه نه کوو. او دغه جرګه کې ورته دا هوم اویلې شو چې کو هیندو چې اصېل اتمانخېلو تختولی دي د انګریز د علاقې نه د هغې لپاره به ممکن کوشش کوو.

په مارچ کې بیا د اصېل اتمانخېلو له خوا هوم خوایش وکړې شه چې په امن باندې خبرې اترې پکار دی. او دغه کې دویمه غټه جرګه د امبار اتمانخېلو په پېښور کې په ..مارچ ۳۰ مه اوشوا د انګریز چیف کمشنر سره.

(c) ketabton.com: The Digital Library

۱۹۱۵.

.

په ۱۹۱۵ اګست په میاشت کې اتمانخېلو او سلازو په ګډه د دیر پانجکوړی په پل حمله وکړه چې د باجوړ له پاره یې خنډ جوړ کړو چې د کال د اخیره پوری په قوت کې پاتې شو

۱۹۳۰.

کله چې د قصه خوانۍ د پښتنو د وجلو پیښه وشوه په ۲۳ اپریل ۱۹۳۰ کې په دغه په تسلسل په مئ ۱۹۳۰ کې د پانجکوړی په مقام اتمانخېلو ډیر لوی تعداد سره مظاهری وکړی او د باجوړ اتمانخېل د انګریز سره د تسل لپاره راوتلل. دغه سره سره د اتمانخېلو لښکر د غرونو نه کوز شو هشنغر کې د تنګی کلی ته ورسیدل خو دغلته په لښکر باندی د انګریز د رائل ائرپورټ فورس په مدد د جازونو بمبارياني وشوی چې لښکر د مخکې راتلو نه په قلار کې. خو د اتمانخېلو د ځوانانو لښکر د واپس راتلو پر ځای د جندۍ خوړ باندی مورچې جوړیکړی او دغه لښکر یې منتشر کړی. دغه لښکر په داسې حال کې منتشر شوي وو چې له انګریز له خواه پری په جازونو بمبارياني شروع شوي.

لکه انګریز لیکې چې د اتمانخېلو د لښکر خبر راغی چې په سوات په سیند اتمانخېل راغونډ شوي دي. چې مونږ پری په مئ ۳۱ مه کې د سوات سیند په غاړه په بمباری د رائل ائر فورس له خوا وکړه. چې دغه لښکر په جندۍ خوړ کې خکاره شه په جون ۱ مه.

(c) ketabton.com: The Digital Library

چې په ۲مه نېټه مونږ پرې بمبارۍ وکړه چې بره د اتمانخېلو په کلو هوم وشوا. مخکې وایې چې مونږ په جندۍ خوږ په لښکر باندې دشپې هوم بمبارې وکړه. مخکې انګریز وایې چې مونږ فصله وکړه چې د اتمانخېلو د کوم کلو نه لښکر راوچت شوې چې په هغه کلو باندې هوم بمبارې وکړو. وایې چې مونږ په ۱۷ او ۱۲ نېټه بمبارۍ په برنګ اتمانخېل سیمه باندې وکړه. دغه وخت کې انګریزانو خپلې سیاسي حربې هوم استعمال کړې.

خو په جولاۍ په میاشت کې فقیر صیب د علیمنګار یو ځل بیا د اتمانخېلو لښکر جمع کړو چې په دغه لښکر کې د اتمانخېلو ماندل شموزي علیزۍاو اصېل وو چې په سوات په سیند په جنوب کې دغه لښکر وو. وایې چې ځمونږ د رائل ائرپورټ فورس د نظر د ساتلو لپاره لاړو چې د هغه ځایه پرې اتمانخېل ځوانانو ډزې وکړې. مخکې انګریز وایې چې مونږ په ارنګ اتمانخېلو باندې په اپریل ۱۳ مه په کلو بمباریانې وکړې. په ۱۷ نېټه علیزو اتمانخېلو دباره سوات سیند باندې وغوښتل چې ماندل او شموزې اتمانخېل له وس هوم په جنوب کې دې چې په ۱۷ نېټه یو ځل بیا بمبارې وشوا.

انګریز لیکې چې د ریسالپور د هواۍ ډغر نه به مونږ تلو یو ورځ به مو په اتمانخېلو بمبارې کوله او بله ورځ به مو په وزیرستان کې په محسود کوله لکه وایې چې ۱۲ جولایې په محسود بمبارۍ. په ۱۳ او نېټه په اتمانخېلو. په ۱۴ نېټه د اتمانخېلو په لښکر او دغه شان په ۱۶ بیا په محسود قبیلې. او په ۱۷ نېټه بیا په اتمانخېلو.

(c) ketabton.com: The Digital Library

لښکر د ۱۰۰۰ ځوانانو وو. دغه فقير عليينګار او اتمانخېل په جندی خوړ کې مورچه زن شو او د هغه ځای يې په انګريز فوځ باندی د وينو تويولو سلسله جاری وساتله دغه وخت سرکاری علاق ته هوم ډير نقصان ورسيدو اخير کې انګريز فوځ د کرنل سکاټ په مشری کې ډير غټ فوځ له انګريز له خواه تيار کړو چې تنګی ته يې راوليګو چې په قبائلی لښکرو يې د توپونو ګولی ورول شروع کړه دغه نه پس لښکر منتشر شو چې په دغه جنګ کې ډير قبائلی لښکری ځوانان شهيدان شو او ډير زخميان شو خو قبائلو هوم دغه فوځ ته ډير نقصان ورسولو .

ژمونږ مجاهدين نومی کتاب کې عبدلحليم اثر افغانی ليکی چې په کال ۱۹۳۰ کښې دا سياسی تحريکونه اثر قبائيلی علاقو باندې اوشه. نو دا رنګ برنګ اصيل نومی اتمان خيل او د انبار بوټ کور نومی اتمان خيل په اګره او په پړانګ غار راښکته شول او د هشنغر په بريد په جندی خوړ پريوتل مورچے ئې اولګولی انګريزانو ورپسې سمدستې لښکر اوکړه. په اګره او په پړانګ غار باندې جنګ ډيره سخته مقابله اوشوه. د اګره په جنګ کښې د ملاکنډ پولیټیکل ايجنټ ميجر ے. ډبليو. تهامس ګلور. ائ. اے. اے. قتل شه. انګريزانو په اګره باندې د هوائي جهازونو ګوله باری اوکړه. ورپسې د کوټ مينه نه ئې سړک شروع کړ په ټوټۍ ئې اګره ته او ساوه قدم په قدم جنګ وو اصيل ځانګه له اتمان خيلو ښه مړانه ښکاره کړه. چه اګره په جنګ او هلی شوه د پړانګ غار محاز هک کمزورې شه. د قبائلې غازيانو لښکر واپس شه. غازيان د جنګی قيد يانو په شکل د فرنګې په لاس پريوتل په اګست ، کښې جرګه تر

(c) ketabton.com: The Digital Library

مخه شوه. قیډ یان ئې راپریودل. البته چې د غازیانو کومه وسله فرنګي له په لاس ورغلی وه هغه ئې غازیانو ته واپس نه کړه.

د اګره په غزا کښې یو نوي روحاني پېښشواد علیېنګار فقیر راښکاره شوی وو. ډیر شهرت ئې موندلو پرې. هغه په اګست ۰ کښې د پرانګ غار په لار په پیېښور د غزا کولو خیال لرلو لېکن د اتمان خیلو په الېنګار په فقیر اعتبار نه وو لار ئې ور نه کړه.

۱۹۳۲.

په کال ۱۹۳۲ کې دیر د نواب او د اتمانخېلو او ورسره سلارزی جنګ وینختو چې د اتمانخېلو او سلارزو د لښکر مشري علیېنګار فقیر کوله. د ۱۱مه سپتمبر او په ۲۷ مه په منځ کې دغه لښکر له خوا د چترال روډ له انګریز لپاره په خطره کې وو. مخکې وایې چې مونږ ته د شموزی اتمانخېلو له خوا ډیر مزحمت مخې ته راغلی وو. چې د انګریز د بانړکی کیمپ ونړول شه. او په ۱۷مه نېټه په دغه لښکر په کلو مطلب د اتمانخېلو په علاقو د فوځی رائل ائر فورس له خواه بمبارياني وشوې.

۱۹۳۴.

(c) ketabton.com: The Digital Library

په جولايي ۳۱ مه نېټه فقير عليښګار د ۲۰۰ سوا اتمانخېلو ځوانانو په مدد سوات سيند نه پوره غاړه په ملاکنډ علاقه راغله چې د مخ نيوې لپاره سوات ليوې وليږلې شوه چې دغه کې له لښکر له خواه ځوانان زخميان شولی له هغه له کبله دغه لښکر واپس اتمانخېلو ته راواړيدل. د دغه سوات ليوې له په مدد کې د انګريز له خواه ۲۲مه ګورخا رائپلز دسته راغله او د انګريز رائل ائرپورټ فورس راغې چې کتنه وکړي د دغه غلاقې. په دغه ورځ د انګريز د رائل ائر فورس په فوځې جاز بانديې د لوی اګري اتمانخېلو ډزي هوم وکړی چې په جواب کې د رائل ائر فورس له خواه بمونه .ورغورځيدل په اتمانخېلو کې.

په دغه کې انګريز اويل چې دباره لوی اګره اتمانخېل په ملاکنډ علاقه کې شامل کول پکار دي. چې په دغه کې د کوټ اتمانخېلو نه واخله تر اګری اتمانخېلو پوری سړک هوم شامل وو دغه سره دا فصله له انګريز له خواه وشوا چې په دغه علاقه يو فوځې پوسټ هوم جوړول پکار دي چې په اتمانخېلو نظر وساتلی شي. د اتمانخېلو لښکر يو ځل بيا د سوات په سيند راوغوتل چې بريد يې د انګريز په زد وکړو. په فروری په مياشت کې چې فوځ په د قلندکی لپاره توجو مرکوز کوله. چې دغه کې رائل ائر فورس د پاسنه کته کوله. او دغه فوځ د جازونو په مدد دغه پوسټ ته داخليدو نو .د لښکر له خواه مزحمت اوشه چې دوانه غاړي وژني وشوی.

(c) ketabton.com: The Digital Library

په کال ۱۹۳۴ اکتوبر ۹ مه نېټه کې اتمانخېلو ځوانان د علیننگار فقیر په مشری کې برید وکړو کله چې د چترال انگریز فوځ یو په وپسی کې وو. دغه ځوانان د پانجکوړی په سیند راواغتیدل د باجوړ اتمانخېلو نه خو نواب لیوي او د انگریز رائل ائر فورس په مدد دغه د اتمانخېلو د ځوانانو لښکر واپس باجوړ ته وتمبولی شه. دغه کې د انگریز له خواه خواه توپونه ارتېرلری هوم استعمال شوا چې دغه له .کبله اتمانخېلو ځوانان کې څه ځوانان شهیدان هوم شه.

د کال ۱۹۳۴ کې په نومبر ۸ مه نېټه علیننگار فقیر له طرفه انگریز ته مشکلاتو کې کمی راغلی وو ځکه چې د دیر د نواب په قعلله چې کومی حملی کړی وی هغه یو رنگه ناکامي شوي وي چې دغه وجه یې کیدلي شوه. خو یو ځل بیا د الیننگار فقیر غوښتل چې کیسکنی او دره کې حملے وکړي او دغه لپاره یې د شموزی اتمانخېلو جرگه راوغښتله خو دا واري اتنانخېلو امادہ نشو نو هغه ځی علیننگار فقیر د سالارزو وطن ته لاړو چې بیا پشت ته لاړو.

.۱۹۳۵

(c) ketabton.com: The Digital Library

انګریز لیکي چې په کال ۱۹۳۵ کې فقیر علیننګار د اتمانخېلو ځوانانو سره یو ځل بیا لښکر تیار کړو چې په اګری اتمانخېلو کې چې کوم فوځی سړک جوړیږي د فوځی پوسټ لپاره چې هغه پوسټ ورانه کړی او دغه سړک نه دغه انګریز فوځیان په قلار کې. په دغه موقه د نوښار نه د انګریز فوځی دسته راغله چې دغه لښکر منع کړی وایې چې دغه فوځي دسته د اتمانخېلو له طرفه ډیر ځیان ورسیدو او ډیر په مشکله دغه فوځی دسته ورسیده. چې په اپریل ۱۱مه نېټه د انګریز پولیټیکل ایجنټ مسټر ډبلیو ایچ بیسټ له اتمانخېلو له خوا اوژلی شوا. دغه کې له انګریز له خواه فوځیان او لیوی هوم اوړلی شوا چې زیاتره پکې زخمیان شه. پس کې دغه سړک په جون په میاشت کې د انګریز له مکمل شه خو قبائلو اتمانخېلو ډیر مزمت خودلې وو چې دغه کې ډیر زیان رسیدلې وو انګریز ته چې خپله انګریز وایې چې مونږ په دغه دوران کې ډیر د نقصان سره مخامخ شوي وو.

په ۵ اپریل ۱۹۳۵ کې د قبائلی لښکرو په مدد ډیری حملی په انګریز فوځ کولی او کامیابی حملی وی. او له انګریز له خواه بار بار دهمکیانی ورکیدلی خو فقیر علیګار د دغه دهمکیانو هیڅ قسم پروه نه کوله له دغه وجې فقیر علیننګار د اتمانخېلو لوی اګری علاقی کې پناه وغستله. له انګریز له خواه د سوات لیوی د علیننګار فقیر پر زد راولیګله خو د قبائلی لښکر په راتلو سوات لیوی واپس په تیختنه شه. په فروری میاشت ۱۹۳۵ کې د انګریز د فوځ نوشهره بریګیډ یې جګړی لپاره ولیږلو. دغه علاقه ډیره سخته وه دمره سخته وه چې اسونه ورته خیجول هوم ګران وو. د ۲ میاشتو لپاره انګریزی فوځ

(c) ketabton.com: The Digital Library

په خواه شاه واغوتیډو خو علاقه سخته وه او ډیره ګرانه ورته هوم وه. ۵ اپریل بانډی لښکر د انګریز فوځ سره په ډیره جزبه جنګ وکړو. دغه جنګ د قعله هری خواه او شاه کې وشه. چې دغه دفاع د انګریز د فوځ رائفل کمپنی کوله او ګورخه پلټن کوله. د ډول په غګولو لښکر د اسلام دره غونډ طرف ته مخکې شه. بیا په دری خصو کې دغه ویشلی شو یو د مشرق بل مغرب او ۳ دسته هوم دغلته ودریدل چې څه رنګه تواره خوره شوه لښکر د انګریز د فوځ په ځوکۍ ورغلله او هیڅ قصم پروا یې ونکړه چې چاړونه بمبارۍ کویل او یا دښمن په مشین ګن ډزی کوی خو جنوبي طرف نه د قعلی دروازی ته راورسیدل ځنی ځوانانو پکې د انګریز فوځ نه مشین ګنی او ټوپکی هوم په زوره واغستلی. دغه کې پلاټون کمانډر صوبیدار هوم وژلی شه. او ډیر فوځیان یې هوم اوژل او زخمیان یې کړه. دغه کې خبر بریګیډ کمانډر ته وشه چې حرکت کې راغی چې په توپ خانوں یې ډزی شروع کړی په لښکرو دغه کې صحر شه چې په وار وار به قبائلو حملی کولی او واپس به غرونو طرف ته تلل.

انګریزانو له دغه وخت کمک له نور فوځ راغی چې بار بار یې په فقیر علیینګار حملی وکړی خو فوځ ته څه کمیابي میلاو نه شوه. بیا فقیر علیګار د شموزو اتمانخېلو جرګه راوغوختلله. ډیر وخته پوری د علیینګار فقیر د انګریزانو د تنګ کولو کوشش وکړو. ارتهر سونسن په خوله چې انګریزانو تسلیم کړه چې د لوی اکری مهم هغه منظر چې وو که ډیر نه وو خو په منځ کې ډیر خوفناک وو څه رنګه چې په امبیله جنګ کې سرنیول چمپبر لین او ملاکنډ کې چې جنرل بائډن بلډ دغه خوفناک منظر لیدلی وو

(c) ketabton.com: The Digital Library

فقیر د علیګار .

په ۵ اپریل ۱۹۳۵ کې د قبائلي لښکرو په مدد ډیری حملې په انګریز فوځ کولی او کامیابې حملې وی. او له انګریز له خواه بار بار دهمکیانې ورکیدلی خو فقیر علیګار د دغه دهمکیانو هیڅ قسم پروه نه کوله له دغه وجې فقیر علینګار د اتمانخېلو لوی اکری علاقې کې پناه وغستله. له انګریز له خواه د سوات لیوی د علینګار فقیر پر زد راولیګله خو د قبائلي لښکر په راتلو سوات لیوی واپس په تیختنه شه. په فروری میاشت ۱۹۳۵ کې د انګریز د فوځ نوشهره بریګیډ یې جګړې لپاره ولیږلو. دغه علاقه ډیره سخته وه دمره سخته وه چې اسونه ورته خیجول هوم ګران وو. د ۲ میاشتو لپاره انګریزی فوځ په خواه شاه واغوتیدو خو علاقه سخته وه او ډیره ګرانه ورته هوم وه. ۵ اپریل باندې لښکر د انګریز فوځ سره په ډیره جزبه جنګ وکړو. دغه جنګ د قعلعه هری خواه او شاه کې وشه. چې دغه دفاع د انګریز د فوځ رائفل کمپنی کوله او ګورخه پلټن کوله. د ډول په غګولو لښکر د اسلام دره غونډ طرف ته مخکې شه. بیا په دری خصو کې دغه ویشلی شو یو د مشرق بل مغرب او ۳ دسته هوم دغلته ودریدل چې څه رنګه تواره خوره شوه لښکر د انګریز د فوځ په څوکې ورغله او هیڅ قصم پروا یې ونکړه چې چازونه بمباری کویل او یا دښمن په مشین ګن ډزی کوی خو جنوبي طرف نه د قعلعه دروازی ته راورسیدل ځنی ځوانانو پکې د انګریز فوځ نه مشین ګنی او ټوپکی هوم په زوره واغستلی. دغه کې پلاټون کمانډر صوبیدار هوم وژلی شه. او ډیر فوځیان یې هوم اوژل او زخمیان یې کړه. دغه کې خبر بریګیډ کمانډر ته وشه چې حرکت کې راغې چې په توپ خانوں یې ډزی شروع کړی په لښکرو دغه کې صحر شه چې په وار وار به قبائلو حملې کولی او واپس به غرونو طرف ته تللی.

(c) ketabton.com: The Digital Library

انګریزانو له دغه وخت کمک له نور فوځ راغی چې بار بار یې په فقیر علینګار حملې وکړی خو فوځ ته څه کمیابي میلاو نه شوه. بیا فقیر علیګار د شموزو اتمانخېلو جرګه راوغوختله. ډیر وخته پوری د علینګار فقیر د انګریزانو د تنګ کولو کوشش وکړو. ارتهر سونسن په خوله چې انګریزانو تسلیم کړه چې د لوی اکری مهم هغه منظر چې وو که ډیر نه وو خو په منځ کې ډیر خوفناک وو څه رنګه چې په امبیله جنګ کې سرنیول چمپبر لین او ملاکنډ کې چې جنرل بائډن بلډ دغه خوفناک منظر لیدلی وو

(c) ketabton.com: The Digital Library

حوالې

1. journal of the Royal Central Asian Society-Vol XIX- By The Royal Central Asian Society 1932 page 29-30-31
2. The Bombay Chronicle 8 Nov 1934
3. India in 1932-33 publish in 1934-page 5
4. India in 1934-35 printed by Simla 1937 Page 85-86-88-109-110-
5. Frontier and overseas expeditions from India Vol-1 - Government Monotype Press 1907- pages 412
6. An Official account of the Chitral expedition 1895 By W R Robertson- Calcutta: 1898 office of the superintendent of government printing India. page- 65-66-
7. A COLLECTION OF TREAIES ENGAGEMENTS AND SANADS RELATING TO INDIA NEIGHBOURING COUNTRIES by Aitchison C.U.-Vol 11- MITTAL PUBLICATIONS DELHI - Reprinted in India 1983
8. The Bombay Chronicle 28 June 1933-Publication date 1933-06-29
9. The Cyclopedia of India and of eastern and southern Asia third edition
10. Hayat Afghani, Muhammad Hayat khan
11. Record of the expeditions undertaken against the north west frontier tribes. compiled from the military and political dispatches lieu colonel McGregor’s gazetteer by lieutenant colonel W.H. Paget Calcutta office superintendent of government printing 1874. pages 167-169-189-190-191
12. lumsden of the guides by sir peter stark lumsden G.R. Elsmie. page 110-111-112
13. Frontier and overseas expeditions from India Vol-1 - Government Monotype press 1907- pages 405 to 410
14. Frontier and Overseas expeditions from India. Vol 1. Supplement A. 1908 operations against the Mohmand’s. pages 8 to 18 - 55
15. Accounts and papers. 65 volumes. session 29 January 1908 to December 1908. (pages 132-134-135-148- 150-151-
16. Accounts and papers 57 volume- 12- Military Operations in the north west frontier progress and condition session 8 February 1898 -12 august 1898. pages. 1-2-7-42-61-67-72-78-79-93
17. Frontier and overseas expeditions from India Vol-1 - Government Monotype press 1907- pages 399-400-401-402-403-404-405-406-412

18. N.W.F.P Gazetteers. Peshawar District-Vol A-1931.Printed at the Civil and military gazette ltd by E.G. Tilt manager 1934- page 78-79
19. A COLLECTION OF TREATIES. ENGAGEMENTS AND SANADS.RELATING TO INDIA AND NEIGHBOURING COUNTRIES. Complied by C.U. AITCHISON B.C.S. VOL-11 -XI. Calcutta Superintendent government printing India 1909 -Pages 17-18-19
20. The Bombay Chronicle 25 November 1934
21. Summary of the principal events and measures of the viceroyalty of the earl of Minto volume 1- by government monotype press Simla 1910- page 8-12-66-77-
22. Reference (د غازي میرزمان خان ونډه - عبدرحمان زماني -ص ۱۳۹- ۴۶-۱۴۰)
23. Reference۶۶۶ محمد شفیع صابر-تاریـــخ صوبه سرحد- پاڼه

Get more e-books from www.ketabton.com
Ketabton.com: The Digital Library